

Т. А. Приходченко,
к. е. н., доцент, докторант кафедри регіоналістики і туризму,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Т. Prykhodchenko,
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Doctoral student, Department of regional science and tourism, SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Kyiv

ANALYSIS OF MODERN REGIONAL DEVELOPMENT IN UKRAINE

Сьогодні важливим завданням залишається забезпечення комплексного і збалансованого функціонування регіонів з використанням організаційних, економічних та правових інструментів. Виконання такого завдання передбачає аналіз сучасного соціально-економічного розвитку регіонів України. Тому основною метою статті є оцінка основних властивостей сучасного регіонального розвитку. У статті проаналізовано динаміку змін валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу за 2012—2016 роки, оцінено рівні економічної ефективності, інвестиційного розвитку та зовнішньоекономічної співпраці регіонів України за 2017 рік. Виявлено сучасні диспропорції регіонального розвитку і причини їх виникнення. Доведено, що в сучасних умовах проблема регіональної диференціації суттєво впливає на ефективність національної економіки. За результатами проведеного аналізу надано пропозиції щодо модернізації та підвищення ефективності сучасної регіональної політики в Україні.

Today it remains vital to ensuring an integrated and balanced functioning of the regions with the use of organizational, economic and legal instruments. Performing this task involves the analysis of modern socio-economic development of regions of Ukraine. Therefore, the main goal of this article is to assess the main features of modern regional development. The article analyzes the dynamics of changes in gross regional product per person for 2012—2016 estimated levels of economic efficiency, investment development and foreign economic cooperation of Ukrainian regions by 2017. Identified the current imbalance of regional development and their causes. It is proved that in modern conditions the problem of regional differentiation significantly affects the efficiency of the national economy. According to the results of the analysis provided suggestions for modernizing and improving the efficiency of modern regional policy in Ukraine.

Ключові слова: регіон, валовий регіональний продукт, економічна ефективність розвитку регіонів, регіональна політика, управління регіональним розвитком.

Key words: region, gross regional product, economic efficiency of development of regions, regional policy, regional development management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Реформування системи управління регіональним розвитком передбачає запровадження нової якості регіональної політики, покликаної поєднати завдання модернізації економіки країни із завданнями забезпечення комплексного збалансованого розвитку регіонів [1, с. 4]. Завдання забезпечення стрімкого соціально-економічного розвитку України, який має вивести її на рівень найбільш розвинених країн Європи в умовах сьогодення істотно ускладняється через війну на сході країни та фінансово-економічну кризу, яка призвела до низки катастрофічних наслідків, зокрема, згортання, а у деяких випадках навіть остаточне припинення виробництва, стрімке знецінення національної валюти, різке зниження рівня життя населення тощо [2, с. 78]. Разом із тим, досвід виходу із трансформаційної кризи середини 90-х років свідчить, що об'єктивно Україна має всі передумови для подолання її негативних наслідків. Мова йде про необхідність модернізації сучасної регіональної політики та розробки стратегічного плану дій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню регіоналізації соціально-економічного розвитку, а також проблемам підвищення ефективності управління регіональним розвитком присвячені численні наукові дослідження таких українських вчених, як: С.О. Білої [1], М.П. Бутко, З.С. Варналія [2], В.Є. Воротіна [3], В.М. Гейця, З.В. Герасимчук, О.Г. Гранберга, Я.А. Жаліла [1, 3], В.І. Жук [1], Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, С.І. Дорогунцова, Ф.Д. Заставного [4], Л.Л. Ковальської, В.С. Коломійчука [5], В.Ю. Медвідь [6], А.І. Мокія [2], О.Ф. Новікової [2], Д.М. Стеценка, М.І. Фащевського, А.Г. Чернюк, В.І. Чужикова, А.Т. Шевчук [5], С.А. Шульц [5], Я.Б. Олійника та ін. Завдяки їх теоретичним напрацюванням сформовано відповідні науково-методологічні основи соціально-економічного розвитку територій, що базуються на інституційно-правових та організаційно-економічних засадах та обґрунтовано взаємозв'язки процесів ринкової трансформації та регіонального розвитку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Сьогодні важливим завданням залишається забезпечення комплексного і збалансованого функціонування регіонів з використанням організаційних, економічних та правових інструментів. Виконання даного завдання передбачає аналіз сучасного соціально-економічного розвитку регіонів України. Отже, метою статті є оцінка основних властивостей сучасного регіонального розвитку і розробка пропозицій щодо модернізації та підвищення ефективності регіональної політики в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В економічній літературі з регіоналістики на теоретичному рівні досягнуто консенсусу в тому, що в сучасних умовах рівень соціально-економічного розвитку регіонів України характеризується значною територіальною, галузевою та функціональною неоднорідністю і суттєво впливає на ефективність національної економіки в цілому.

Сьогодні важливим завданням залишається забезпечення комплексного і збалансованого функціонування регіонів з використанням організаційних, економічних та правових інструментів. Виконання даного завдання передбачає вивчення регіональних відмінностей в соціально-економічному розвитку областей України та виявлення сучасних диспропорцій регіонального розвитку з причинами їх виникнення. Отже, соціально-економічний розвиток території — це процес безупинної зміни матеріального базису регіонального господарства, а також усієї сукупності різноманітних відносин між його суб'єктами.

Сучасний розвиток регіонів як відносно самостійних об'єктів схильний до впливу різних зовнішніх і внутрішніх чинників. Дуже поширеною є ситуація, коли виокремлення впливу таких чинників не можливе через багато обставин (як об'єктивних, так і суб'єктивних). Проте наявність можливої обгрунтованої оцінки досягнутого рівня економічного розвитку регіонів досить важлива і необхідна. У такому разі реальним інструментом одержання такої оцінки стає просторово-часове позиціонування регіонів за вибраними заздалегідь показниками. Воно дозволяє виокремити зі всієї сукупності вибраних для дослідження об'єктів групу лідерів, які є домінуючими по відношенню до інших (що мають пріоритетні позиції) і виступають своєрідним "локомотивом", і групу аутсайдерів, що зберігають по відношенню до інших значну дистанцію та не здатні через ряд причин змінити свій статус-кво. Позиціонування регіонів може здійснюватися на основі використання заздалегідь встановленого деякого набору питомих показників, найбільшою мірою забезпечать відповідну оцінку. Вибір питомих показників як порівняльної бази обумовлений тим, що всі регіони України відрізняються один від одного не лише своїми розмірами, але і чисельністю населення, яке проживає на їх території. Використання питомих показників дозволяє нейтралізувати два цих важливих чинники при визначенні об'єктивної оцінки можливого рівня економічного розвитку регіонів [6, с. 119].

Перелік цих показників може бути складений з основних і додаткових. Головними відмінними ознаками групування питомих показників на основні та додаткові є їх ставлення до процесів суспільного відтворення. Якщо основні питоми показники економічного розвитку регіонів покликані характеризувати загальні результати суспільного виробництва, то додаткові — загальні результати суспільного розподілу, обміну і споживання.

Серед основних питомих показників, що характеризують рівень економічного розвитку регіонів, можна виділити такі:

— валовий регіональний продукт (ВРП) на одну особу;

Таблиця 1. Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу в 2012–2016 рр., грн

	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	32002	33473	36904	46413	55899
АРК	22675	23595	...	...	...
Вінницька	20253	22303	27249	37270	46615
Волинська	19249	19817	23218	30387	34310
Дніпропетровська	44650	46333	53749	65897	75396
Донецька	38907	37830	27771	26864	32318
Житомирська	19551	20286	23678	30698	38520
Закарпатська	17088	17044	19170	22989	25727
Запорізька	30656	30526	37251	50609	59729
Івано-Франківська	23379	24022	27232	33170	37220
Київська	40483	39988	46058	60109	74216
Кіровоградська	22082	25533	29223	39356	47469
Луганська	25950	24514	14079	10778	14251
Львівська	24387	24937	28731	37338	45319
Миколаївська	24838	27355	30357	41501	50091
Одеська	27070	29118	31268	41682	50159
Полтавська	38424	39962	48040	66390	81145
Рівненська	18860	19003	24762	30350	33958
Сумська	21722	23517	26943	37170	41741
Тернопільська	16644	16819	20228	24963	29247
Харківська	29972	31128	35328	45816	57150
Херсонська	17910	19311	21725	30246	36585
Хмельницька	19920	20165	24662	31660	37881
Черкаська	24558	26168	30628	40759	48025
Чернівецька	14529	15154	16552	20338	23365
Чернігівська	22096	22603	26530	35196	41726
м. Київ	97429	109402	124163	155904	191736
м. Севастополь	25872	28765	...	...	...

Джерело: за даними Державної служби статистики України.

- обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу;
- обсяг виробництва сільськогосподарської продукції на одну особу;
- обсяг виконаних будівельних робіт на одну особу;
- індекс споживчих цін, у відсотках до попереднього періоду.

У таблиці 1 наведено дані, що характеризують зміни ВРП у розрахунку на одну особу за 2012–2016 рр.

За аналізований період часу кількість областей, де рівень ВРП у розрахунку на душу населення перевищував середню його величину по країні, залишався досить малим — 4–5. Серед таких областей: Дніпропетровська, Донецька (до 2014 р.), Запорізька (з 2014 р.), Київська, Полтавська та Харківська (з 2016 р.). Кількість регіонів, де цей показник не перевищував середньої його величини по країні, переважає — 20 областей. При цьому максимальний діапазон у міжрегіональних відмінностях за цим питоми показником зріс з 3,07 (2003 р.) до 5,69 рази (2016 р.). Области-лідери за показником середньодушового ВРП є такі: Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Полтавська, Харківська. Области-аутсайди за даним питоми показником — Закарпатська, Луганська, Тернопільська і Чернівецька, які стійко посідали останні або передостанні місця в умовному ранжуванні. У цій групі також немає постійності: найчастіше останні місця посідали Луганська (з 2014 р.) і Чернівецька області, а Закарпатська (з 2014 р.) посідала третє знизу місце. Усе це може свідчити про нестійкий характер перебігу економічних процесів і відсутність дієвого економічного регулювання розвитку регіонів.

Далі проаналізуємо основні показники економічної ефективності розвитку регіонів за 2017 рік, які були перелічені нами вище (табл. 2). За даним напрямом перші 5 місць лідерів відповідно зайняли Дніпропетровська область, м. Київ, Запорізька, Житомирська та Полтавська області, а останню п'ятірку аутсайдерів відповідно склали Волинська, Закарпатська, Черкаська, Донецька та Луганська області. Наведені дані дозволяють стверджувати, що за підсумками 2017 року в регіонах спостерігається продовження позитивної тенденції 2016 року щодо зростання в ключових сферах розвитку, про що

свідчить динаміка наступних показників економічної ефективності:

— збільшено обсяги виробництва промислової продукції у 19 регіонах та в цілому по Україні на 0,4% (у 2016 р. — на 2,8%), лідерами є Дніпропетровська, Полтавська, Запорізька, Харківська та Донецька області. В загальні збільшення виробництва промислової продукції спостерігалось у 19 регіонах (у 2016 р. — у 18 регіонах): від 0,1% у Дніпропетровській до 12,2% у Одеській областях. Також суттєво наростили обсяги промислового виробництва підприємства Івано-Франківської (на 12,0%), Київської (на 10,3%), Житомирської (на 9,5%) та Рівненської (на 9,3%) областей. Позитивний показник динаміки розвитку промисловості по Україні в цілому обумовлений, в першу чергу, як підвищенням внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту, так і відкриттям нових підприємств, диверсифікацією ринків збуту та сприятливою зовнішньою кон'юнктурою, що компенсувало негативний вплив (зокрема, у ГМК та електроенергетиці) від припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей. Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу в середньому по Україні становив 50676,9 грн. При цьому територіальна диспропорція щодо даного показника збільшилася проти 2016 р. (10,5 рази) і склала 12,4 рази (максимальне значення у 2017 р. спостерігалось у Дніпропетровській області — 129351,1 грн, мінімальне у Луганській області — 10427,7 грн);

— спостерігалася негативна динаміка по Україні щодо обсягу виробництва с/г продукції — скорочення на 2,7% (у 2016 р. — зростання на 6,3%). За 2017 рік обсяги виробництва продукції зменшилися у 12 регіонах у межах від -0,9% в Закарпатській до -17,1% в Полтавській області. Обсяги виробництва також суттєво зменшилися в Кіровоградській (на 13,9%), Черкаській (на 11,9%), Харківській (на 9,5%) та Миколаївській (на 9,3%) областях. На зменшення обсягів виробництва с/г продукції вплинув ряд економічних причин, зокрема подорожчання матеріально-технічних ресурсів промислового походження (на 24,6% до рівня 2016 р.), високі ставки за банківськими кредитами (10—28% річних), нестача власних обгових коштів підприємств, зменшення купівельної спроможності населення. При цьому збільшення обсягу виробництва валової с/г продукції за 2017 р. у порівнянні з 2016 р. зафіксовано у 12 регіонах: від 0,1% у Дніпропетровській до 9,7% у Хмельницькій областях. Обсяг виробництва валової с/г продукції у розрахунку на одну особу сільського населення за 2017 рік по Україні дорівнював 18963 грн, що на 405 грн менше в порівнянні з відповідним показником 2016 року (19368 грн). Найвищі показники за 2017 рік зафіксовано у Чернігівській (30076 грн), Сумській (29793 грн), Кіровоградській (29085 грн), Дніпропетровській (28826 грн) та Харківській (27290) областях. Загалом обсяг виробництва валової с/г продукції у розрахунку на одну особу сільського населення за 2017 рік у порівнянні з попереднім роком: збільшено в 12 областях, найбільше у Хмельницькій (на 11,1%), Тернопільській (на 7,6%), Чернігівській (на 6,5%), Житомирській (на 6,2%) та Львівській (на 5,8%); зменшено також у 12 областях: від 0,3% у Херсонській до 16,1% в Полтавській;

— нарощено обсяги виробництва будівельної продукції у 22 регіонах (від 3,1% у Тернопільській до 1,7 рази у Кіровоградській областях) та в цілому по Україні — на 26,3% (у 2016 р. — на 17,4%). За підсумками 2017 року у розрізі регіонів найкращі показники зростання обсягу будівельної продукції, крім Кіровоградської області, зафіксовано у Закарпатській та Одеській (у 1,5 рази), Житомирській та Дніпропетровській (у 1,4 рази) областях. Водночас у трьох регіонах зафіксовано негативну динаміку в цьому напрямку, а саме: у Луганській (-25,8%), Сумській (-1,8%) та Волинській (-1,0%) областях;

— у грудні 2017 р. по відношенню до грудня 2016 р. ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах характе-

ризувалася зростанням цін. Так, середній індекс споживчих цін по Україні становив 113,7% (у грудні 2016 р. зростання становило 112,4%). У регіональному розрізі індекс споживчих цін варіював від 112,4% у Чернівецькій до 115,9% у Донецькій області. Основними проінфляційними чинниками щодо споживчих цін у 2017 році слід вважати: адміністративне підвищення цін/тарифів на комунальні послуги; збільшення собівартості с/г виробництва, що позначилося на підвищенні оптово-відпускних цін і, відповідно, роздрібних цін; збільшення витратності позначилося і на активізації цінової динаміки у харчовій промисловості (у 2017 р. ціни підвищилися на 15,2% порівняно з 2016 р.); несприятлива епізоотична ситуація в тваринництві, яка вплинула на рівень пропозиції і призвела до зростання цін на м'ясо та м'ясопродукти (у 2017 р. ціни на споживчому ринку підвищилися на 29,4%); менші обсяги валового збору окремих с/г культур через нижчу їх врожайність, що обумовило, ураховуючи фактор витрат, подорожчання деяких груп продовольчих товарів; зростання цін на світовому ринку нафти та, відповідно, на пальної і послуги автотранспорту на внутрішньому ринку (ціни на внутрішньому ринку на паливо та мастила підвищилися на 20%, на послуги автотранспорту пасажирського транспорту — на 24,9%).

До показників, що характеризують рівень інвестиційного розвитку та зовнішньоекономічної співпраці регіонів, відносяться наступні (табл. 3):

— обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) на одну особу;

— обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) на одну особу;

— обсяг експорту товарів на одну особу;

— обсяг імпорту товарів.

За даним напрямком перші п'ять місць лідерів відповідно зайняли м. Київ, Чернігівська, Дніпропетровська, Запорізька та Полтавська області, а останню п'ятірку аутсайдерів відповідно склали Хмельницька, Харківська, Волинська, Чернівецька та Луганська області (табл. 3).

Отже, у 2017 році продовжено позитивну тенденцію 2016 року щодо залучення інвестиційних ресурсів. Активізація інвестиційної діяльності впродовж 2016—2017 рр. в умовах позитивних тенденцій у фінансовій сфері підприємств майже усіх видів економічної діяльності, збільшення капітальних видатків зведеного бюджету на тлі збереження макрофінансової стабільності, продовження процесів реформування економіки забезпечили формування високої позитивної динаміки капітальних інвестицій у 2017 році.

Як видно з таблиці 3, у 2017 р. було збільшено обсяги інвестицій, які залучаються в регіони України, зокрема:

— капітальні інвестиції зросли у 24 регіонах (від 2,2% у Луганській до 1,5 рази у Херсонській областях) та в цілому по Україні — на 22,1% (у 2016 році — на 18,0%). За підсумками 2017 року підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 412,8 млрд грн капітальних інвестицій, індекс капітальних інвестицій за 2017 р. становив 122,1% проти 118,0% у 2016 р. Зменшення обсягів капітальних інвестицій спостерігалось лише у Київській області — на 5,9%. Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні становив 9375,6 грн. При цьому територіальна диспропорція щодо даного показника збільшилася проти 2016 року (26,2 рази) і склала 32,9 рази (максимальне значення у 2017 році спостерігалось у м. Києві — 41228,7 грн, мінімальне у Луганській області — 1251,3 грн);

— ПІІ зросли у 21 регіоні та в цілому по Україні — на 4,3% (у 2016 році — на 3,8%) або на 1630,4 млн дол. США, і станом на 31.12.2017 р. з початку інвестування їх загальний обсяг склав понад 39,1 млрд дол. США. У 2017 році позитивна динаміка спостерігалася у 21 регі-

Таблиця 2. Економічна ефективність розвитку регіонів України в 2017 р.

Найменування регіону	Місце регіону	Обсяг реалізації промислової продукції на одну особу		Обсяг виробництва с/г продукції на одну особу		Обсяг виконаних будів. робіт на одну особу		Індекс споживчих цін, у відсотках до грудня 2016 р.	
		гривень	місце	гривень	місце	гривень	місце	відсотків	місце
Вінницька	8	42344,0	10	26404	8	1971,1	9	113,0	3-5
Волинська	21	26066,9	19	13808	19	1430,2	15	114,6	20-22
Дніпропетровська	1	129351,1	1	28826	4	3009,4	6	112,8	2
Донецька	24	61266,9	5	19702	14	760,0	24	115,9	25
Житомирська	4	30061,9	14	19493	15	1246,3	18	113,0	3-5
Закарпатська	22	16540,8	23	4953	24	1081,0	20	113,9	16-17
Запорізька	3	108484,8	3	24374	11	1492,1	14	114,1	18
Івано-Франківська	16	34320,4	12	7745	23	1668,9	11	113,7	11
Київська	9	54070,3	7	21995	13	3332,5	5	113,8	12-15
Кіровоградська	11	26501,9	18	29085	3	1628,5	12	113,8	12-15
Луганська	25	10427,7	25	16484	16	268,6	25	114,9	23
Львівська	14	32344,9	13	9900	21	2478,8	7	113,0	3-5
Миколаївська	18	44525,0	9	24273	12	2290,8	8	113,5	9
Одеська	12	22390,1	21	14840	18	4737,2	2	114,6	20-22
Полтавська	5	111894,9	2	26508	7	4037,0	3	113,1	6
Рівненська	20	29596,3	15	11479	20	1347,6	17	115,0	24
Сумська	13	35923,7	11	29793	2	1148,0	19	113,6	10
Тернопільська	17	18451,2	22	15586	17	1494,0	13	113,3	7
Харківська	7	61762,0	4	27290	5	3748,5	4	113,8	12-15
Херсонська	15	24737,9	20	27259	6	961,0	22	114,4	19
Хмельницька	6	29448,6	16	24792	10	1796,4	10	113,8	12-15
Черкаська	23	47191,7	8	24961	9	1059,7	21	114,6	20-22
Чернівецька	19	11499,0	24	8716	22	1405,4	16	112,4	1
Чернігівська	10	27698,4	17	30076	1	931,7	23	113,9	16-17
м. Київ	2	58968,7	6	-	-	8793,9	1	113,4	8

Джерело: складено автором на основі [8; 9].

оні (у 2016 р. — у 10 регіонах). Варіація приросту серед регіонів складала від +1,0% у Чернівецькій та Черкаській до у 1,8 рази у Чернігівській областях. Скорочення обсягу ПІІ у січні — грудні 2017 року зафіксовано у Тернопільській (-6,5%), Донецькій (-2,7%), Миколаївській (-2,0%) та Сумській (-1,7%) областях. Станом на 31.12.2017 р. на одну особу в середньому по Україні припадало 925,0 дол. США ПІІ. При цьому територіальна диспропорція за цим показником збільшилася, порівняно із значенням станом на 01.01.2017 (171,4 рази), і складала 186,9 рази (максимальне значення спостерігалось у м. Києві — 7997,5 дол. США, мінімальне у Тернопільській області — 42,8 дол. США).

З початку 2017 року спостерігається позитивна динаміка щодо збільшення експортних операцій по відношенню до відповідних періодів 2016 року. Так, за підсумками 2017 року експорт товарів виріс в цілому по Україні на 19,0% (за підсумками 2016 року зменшення складало 4,6%). Основними чинниками формування позитивної динаміки експорту товарів протягом 2017 року були зростання цін на світових ринках на певну експортну продукцію (залізну руду, чорні метали, карбамід) та низька база порівняння у відповідних періодах 2016 року. Серед регіонів збільшення обсягу експорту товарів за підсумками 2017 року спостерігалось у всіх регіонах, крім Луганської та Кіровоградської областей, де обсяги експорту товарів зменшилися відповідно на 46,3% та на 2,7% (у 2016 р. позитивна динаміка щодо нарощення експортування товарів була зафіксована в 11 регіонах). Найбільше зростання обсягу товарних експортних операцій відбулося у Хмельницькій (+46,7%) та Чернігівській (+44,4%) областях. У 2017 році обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення становив 1018,2 дол. США, що на 166,1 дол. США (або на 19,5%) більше, ніж за відповідний період 2016 року. Найбільші показники продемонстрували м. Київ та Дніпропетровська область, де на кожного мешканця припадало відповідно 3324,1 дол. США та 2182,4 дол. США; найменші — Луганська та Чернівецька області (відповідно 107,2 дол. США та 165,1 дол. США). Відносно обсягу імпорту товарів у 2017 році можна відмітити, що значна його доля у загальному обсязі імпортованих операцій припадає на м. Київ (45,1%) або 2414,810000 млн дол. США.

ВИСНОВКИ

Отже, зробивши аналіз соціально-економічного розвитку областей України, можна відмітити, що в країні спостерігаються значні диспропорції регіонального розвитку, які суттєво впливають на ефективність національної економіки. Тому, на нашу думку, збільшення фінансування в розбудову об'єктів соціальної та інноваційної інфраструктури, міський розвиток, підтримку розвитку локальних центрів та агломерацій дасть змогу не тільки розв'язати низку соціально-економічних проблем, а й започаткувати певну модель розвитку, що залучала б до процесів економічного зростання місцеві ресурси, формувала стимули до економічного поступу на регіональному рівні. На особливу увагу заслуговує розвиток промислових районів, сільських територій, інвестування в об'єкти туризму, рекреації та культури.

Загалом, говорячи про змістовне наповнення сучасних українських реформ у сфері модернізації регіональної політики, слід визнати, що першочерговим кроком стало затвердження в 2015 році Закону України "Про засади державної регіональної політики" та інших нормативно-законодавчих актів, що регламентують розвиток місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах перенесення на регіональний і локальний рівень владних повноважень і ресурсів для їх виконання. Модернізація регіональної політики лежить в площині галузево-секторальних, територіально-просторових та інституційних реформ, які реалізуватимуться на державному, регіональному та місцевому рівнях. Осучаснення регіональної політики має відбуватись на засадах домінування підходу, що передбачає врахування ендогенних регіональних і місцевих чинників розвитку територій шляхом забезпечення ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Для цього необхідним є виконання кількох інституційно-організаційних умов:

- створення децентралізованої моделі організації влади, спроможної ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного розвитку територій і забезпечувати надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів;
- досягнення оптимального співвідношення питомої ваги державно-урядових і регіонально-суспільних впливів;

Таблиця 3. Рівень інвестиційного розвитку та зовнішньоекономічної співпраці регіонів України в 2017 р.

Найменування регіону	Місце регіону	Обсяг капітальних інвестицій на одну особу		Обсяг ПІІ (акціонерного капіталу) на одну особу		Обсяг експорту товарів на одну особу		Обсяг імпорту товарів	
		гривень	місце	доларів США	місце	доларів США	місце	тис. доларів США	у % до загального обсягу
Вінницька	6	6746,5	10	129,1	22	768,9	9	12267,5	0,2
Волинська	23	6120,6	16	255,9	13	662,9	11	24349,2	0,5
Дніпропетровська	3	12345,0	3	1182,2	2	2182,4	2	255639,2	4,8
Донецька	8	3606,9	23	288,9	10	1049,6	7	199562,1	3,7
Житомирська	15	5345,9	20	186,0	17	477,0	17	12948,4	0,2
Закарпатська	9	4052,7	22	261,5	12	1149,3	6	20223,9	0,4
Запорізька	4	8480,9	6	529,2	7	1721,2	3	51706,2	1,0
Івано-Франківська	10	6264,8	15	660,3	5	482,5	16	15867,6	0,3
Київська	17	17764,0	2	900,2	3	1002,7	8	153143,0	2,9
Кіровоградська	18	6691,0	11	71,6	23	432,4	19	14732,9	0,3
Луганська	25	1251,3	25	202,8	16	107,2	25	38160,5	0,7
Львівська	12	8345,7	7	472,5	8	626,1	12	58305,4	1,1
Миколаївська	16	8644,1	5	182,8	18	1658,4	4	33811,6	0,6
Одеська	11	7984,4	8	574,3	6	760,9	10	183406,2	3,4
Полтавська	5	10331,2	4	742,7	4	1312,7	5	138067,0	2,6
Рівненська	14	4737,7	21	145,9	20	329,9	22	17734,1	0,3
Сумська	20	5468,1	19	170,2	19	611,6	13	34980,6	0,7
Тернопільська	13	5934,1	17	42,8	25	360,0	21	8408,0	0,2
Харківська	22	6364,2	13	245,4	14	441,7	18	44408,9	0,8
Херсонська	7	6347,0	14	206,6	15	274,4	23	9018,5	0,2
Хмельницька	21	7558,1	9	134,7	21	365,3	20	12755,6	0,2
Черкаська	19	5868,3	18	276,4	11	503,8	15	13875,6	0,3
Чернівецька	24	2837,1	24	63,8	24	165,1	24	1723,9	0,0
Чернігівська	2	6426,9	12	422,0	9	608,5	14	19612,8	0,4
м. Київ	1	41228,7	1	7997,5	1	3324,1	1	2414810,0	45,1

Джерело: складено автором на основі [8; 9].

— актуалізація завдань і заходів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціально- економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників;

— забезпечення узгодження інтересів регіону і низових територіально-адміністративних утворень; залучення в регіональний менеджмент інструментів корпоративного управління;

— підвищенні рівня публічності прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Інноваційні підходи до регіонального розвитку України: аналіз. доп. / С.О. Біла, Я.А. Жаліло, О.В. Шевченко, В.І. Жук [та ін.]; за ред. С.О. Білої. — К.: НІСД, 2011. — 80 с.

2. Варналій З.С., Мокій А.І., Новікова О.Ф. та ін. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / За ред. З.С. Варналія. — К.: Знання України, 2005. — 498 с.

3. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / За ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. — К.: НІСД, 2010. — 288 с.

4. Заставний Ф.Д. Проблеми депресивності в Україні (соціально-економічної, екологічної, демографічної): монографія. — Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. — 348 с.

5. Коломійчук В.С., Шевчук Л.Т., Шульц С.А. Стратегічні засади соціально-економічного розвитку регіону (методологія, методи, практика). — Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. — 277 с.

6. Медвідь В.Ю. Економічне регулювання регіонального розвитку: теорія, методологія, практика: монографія. — К.: НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень, 2015. — 281 с.

7. Регіональна статистика України / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

8. Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2016 та 2017 роки / Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-

комунального господарства України [Електроний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>

References:

1. Bila, S.O. (2011), *Innovatsijni pidkhody do rehional'noho rozvytku v Ukraini: analitychna dopovid'* [Innovative approaches to regional development in Ukraine: analytical report], NISD, Kyiv, Ukraine.

2. Varnalij, Z.S. (2005), *Rehiony Ukrainy: problemy ta pryorityety sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku: monohrafiia* [Regions of Ukraine: problems and priorities of socio-economic development], Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

3. Vorotin, V.Ye. and Zhalilo, Ya.A. (2010), *Derzhavne upravlinnia rehional'nym rozvytkom Ukrainy: monohrafiia* [State management of regional development of Ukraine], NISD, Kyiv, Ukraine.

4. Zastavne, F.D. (2006), *Problemy depresyvnosti v Ukraini (sotsial'no-ekonomichnoi', ekologichnoi', demografichnoi'): monografija* [Problems of depression in Ukraine (socio-economic, environmental, demographic)], VC LNU im. I. Franka, L'viv, Ukraine.

5. Kolomyichuk, V.S. Shevchuk, L.T. and Schulz, S.L. (2002), *Strategichni zasady sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku regionu (metodologija, metody, praktyka)* [A strategic framework for socio-economic development of the region (methodology, methods, practice)], Ukrmedknyga, Ternopil', Ukraine.

6. Medvid', V.Yu. (2015), *Ekonomichne rehulivannia rehional'noho rozvytku: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia* [Economic regulation of regional development: theory, methodology, practice], NAN Ukrainy, In-t ekonomiko-pravovykh doslidzhen', Kyiv, Ukraine.

7. The official website of State Statistics Service of Ukraine (2018), "Regional statistics of Ukraine", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 10 April 2018).

8. The official website of the Ministry of regional development, construction and housing and communal services of Ukraine (2018), "Monitoring of socio-economic development of regions for 2016 and 2017", available at: <http://www.minregion.gov.ua> (Accessed 9 April 2018).

Стаття надійшла до редакції 11.04.2018 р.